

Commentaar bij Mirna Pit, Jacqueline Hulst en Henk Pander maat, 'Subjectiviteit en de Spaanse connectieven *porque*, *ya que* en *puesto que*'.

Kees Hengeveld, Universiteit van Amsterdam

0. Het paper beoogt te laten zien dat de distributie van de Spaanse connectieven *porque*, *ya que* en *puesto que* beter verklaard kan worden in termen van een perspectiefanalyse dan in termen van een domeinanalyse. Ik meen dat het paper aannemelijk maakt dat het interessant kan zijn ook het begrip perspectief bij de analyse van deze conjuncties te betrekken, maar heb vier kanttekeningen bij de aangevoerde argumentatie. Twee van deze kanttekeningen betreffen de domeinanalyse, twee de perspectiefanalyse. In beide gevallen heb ik één kanttekening van descriptieve en één van theoretische aard.

1. Ten eerste wordt in het paper mijns inziens vanuit een descriptief perspectief onvoldoende aangetoond dat een analyse in termen van domeinen niet relevant zou zijn voor de onderzochte conjuncties. In sectie twee wordt gesteld dat in epistemische domeinen de voorkeuren voor de drie connectieven niet significant zijn. Daaruit wordt de conclusie getrokken dat deze drie connectieven niet discrimineren tussen het inhoudelijke en epistemische domein. Deze conclusie mag echter niet getrokken worden als niet eerst is aangetoond dat in het inhoudelijke domein de voorkeuren voor de drie connectieven evenmin significant zijn. En het is nou juist in dit domein dat de verschillen zich manifesteren. Zo kan *porque* in alle domeinen gebruikt worden, terwijl *ya que* slechts marginaal voorkomt in het inhoudelijke domein. Door het feit dat in het gebruikte corpus nauwelijks voorbeelden uit het inhoudelijke domein voorkomen, zie tabel 1, kan dit aspect onvoldoende aan de orde komen.

2. Wat het theoretische perspectief betreft is ook een kanttekening mogelijk met betrekking tot de domeinanalyse. In de oorspronkelijke formulering van Sweetser (1990) wordt naast een inhoudelijk en een epistemisch domein ook een taalhandelingsdomein onderscheiden. In het voorliggende paper wordt deze laatste categorie niet gehanteerd. Ik meen dat deze categorie in het algemeen, en ook voor een analyse van de Spaanse conjuncties wel degelijk relevant is. Het feit dat *ya que* zeer frequent voorkomt ter inleiding op een citaat zou geïnterpreteerd kunnen worden als een vorm van specialisatie voor het taalhandelingsdomein, in plaats van in termen van perspectief. Daarnaast kan de niet onderzochte algemene Spaanse conjunctie *que* ook in een causale betekenis gebruikt worden, waarbij het dan naar mijn observatie vooral zinnen die een taalhandeling motiveren inleidt.

3. Mijn derde opmerking heeft betrekking op de wijze waarop de perspectiefanalyse in de descriptie wordt geoperationaliseerd. Het begrip 'primaire participant' kan zowel betrekking hebben op een participant in de taalhandeling, in het bijzonder de spreker, als op een participant in de beschreven gebeurtenis, in het bijzonder de agens. In zinnen waarin participanten van beide typen aanwezig zijn krijgt de taalhandelingsparticipant prioriteit omdat deze een hogere subjectiviteitswaarde heeft. Ik ben van mening dat de twee typen participanten van principieel andere ordes zijn en dus niet in één analyse kunnen worden betrokken. Dat blijkt duidelijk wanneer we een voorbeeld nemen waarin de spreker zichzelf beschrijft, en daarmee tegelijkertijd taalhandelingsparticipant en beschreven participant is. In het paper worden de hier als (1) en (2) herhaalde voorbeelden (21) en (22) aangereikt:

- (1) Ik vermoed dat de burens thuis zijn, omdat het licht brandt
- (2) De burens zijn thuis, * omdat het licht brandt

In het paper wordt gesteld dat het verschil in grammaticaliteit tussen deze twee zinnen toe te schrijven is aan het feit dat in (1) sprake is van een subjectief geformuleerd segment terwijl in (2) sprake is van een objectief geformuleerd segment. Daarmee wordt echter voorbijgegaan aan het feit dat in (1) de *omdat*-zin de matrix-zin modificeert, d.w.z. op een descriptief niveau de reden geeft die het geëxpliciteerde *ik*-personage heeft om een bepaald vermoeden te hebben, terwijl in (2) geen participant beschreven wordt waaraan de reden kan worden toegeschreven. Ook dit verschil zou de ongrammaticaliteit van (2) kunnen verklaren. Dat het niet de subjectiviteit is die hier doorslaggevend is blijkt verder uit (3):

- (3) De burens zijn vermoedelijk thuis, * omdat het licht brandt

Hoewel (3) evenzeer subjectief is als (1), is de *omdat* zin toch niet acceptabel, omdat deze niet gerelateerd kan worden aan een expliciet genoemde 'redengevende' participant. In het licht van deze bezwaren zou ik de voorkeur hebben voor een operationalisatie van de perspectiefanalyse in termen van grammaticale testen. Te denken valt daarbij aan aspecten als intonatie, bevraging, negatie, en het gedrag in performatieve uitingen.

4. Mijn laatste kanttekening is opnieuw van meer theoretische aard. Naar mijn mening is de voorgestelde perspectiefanalyse niet strikt onafhankelijk van de domeinanalyse. In mijn conceptie van de door Sweetser voorgestelde domeinen is het epistemische domein per definitie subjectief, d.w.z. dat de expressie van een causale relatie in het epistemische domein per definitie spreker-geörienteerd is, of die spreker zich nu manifesteert in de uiting of niet, terwijl een causale relatie in het inhoudelijke domein per definitie participant-geörienteerd is. De fundamentele onderscheiding is die tussen het uitvoeren van redengeving door de spreker en de beschrijving door de spreker van de redengeving zoals verricht door een beschreven participant. Vanuit dit perspectief bezien is *ya que* een duidelijke spreker-geörienteerde conjunctie, terwijl *porque* en *puesto que* zowel spreker als participant geörienteerd kunnen zijn. Een zuiver participant-geörienteerde conjunctie in het Spaans is *por*, dat optreedt in combinatie met de infinitief.

Uit het bovenstaande wil ik niet concluderen dat de perspectiefanalyse niet relevant zou zijn. Ook wanneer we concluderen dat de domeinanalyse cruciaal is voor een begrip van de distributie van de Spaanse causale conjuncties, blijft de vraag naar het verschil in gebruik en betekenis tussen de causale conjuncties binnen één en hetzelfde domein relevant. Maar pas op dit punt zou mijns inziens een perspectiefanalyse belangrijke inzichten op kunnen leveren.